

КОМПЛЕКСНИЙ ПЛАН ЗАХОДІВ ЩОДО ПОЕТАПНОГО ЗАМІЩЕННЯ ПРИРОДНОГО ГАЗУ – В ДІЮ

Сьогодні біомаса як паливо, за даними БАУ (Біоенергетична асоціація України), впевнено займає четверте місце в світі з обсягів виробництва та споживання енергії. Ця частка в загальному постачанні первинної енергії сягає 10%, що становить 1272 млн. т н.е./рік. В секторі виробництва теплової енергії біомаса також знаходиться на четвертому місці після вугілля, природного газу та нафти.

Суттєвих успіхів сектор біоенергетики досяг у Європі. Частка біомаси в загальному споживанні енергії в ЄС зростає з 3% у 1995 році до майже 7% в теперішній час. Виробництво енергії з біомаси успішно розвивається в Європейському Союзі завдяки планомірному застосуванню дієвих інструментів його підтримки і стимулювання. Це - інвестиційні гранти, субсидії; податкові пільги; фінансування (пільгове кредитування та ін.) через спеціальні програми, фонди; законодавча підтримка. Держави повністю або частково майже в усіх країнах Європейського Союзу покривають капітальні витрати на впровадження певних видів біоенергетичного обладнання. Так, в Австрії відшкодовується від 30 до 40% вартості будівництва або модернізації котельних централізованого теплопостачання та ТЕЦ на біомасі. Навіть у багатій на традиційні викопні паливно-енергетичні ресурси РФ у 2013 р. було затверджено «План заходів щодо створення сприятливих умов для використання відновлюваних деревних джерел для виробництва теплової та електричної енергії», що передбачає внесення у законодавство змін, підтримку біоенергетичних проектів, а також об'єктів теплової та електричної енергії в комунальному господарстві та промисловості, що працюють на деревних матеріалах: субсидування процентних ставок по кредитах; застосування норм прискореної амортизації; застосування механізму інвестиційного податкового кредиту.

Україна, безперечно, також має значний потенціал біомаси, доступної для виробництва енергії, інші передумови для створення технічної бази з виробництва біопалив й суттєвого розширення використання біомаси в енергетичних цілях, розвитку біоенергетики. Проте, цей сектор розвивається вкрай повільно. Згідно Енергетичного балансу 2011 року, Україна споживає енергії з біомаси/відходів в обсязі 1,56 млн. т н.е., що становить лише 1,24% загального постачання первинної енергії. Основним енергоносієм в країні залишається природний газ (36,9% загального постачання первинної енергії), на другому місці вугілля – 32,7%.

Тобто, актуальність заміщення природного газу в усіх галузях економіки України зумовлена як геополітичною, так і економічною ситуацією, що наразі склалася та вимагає підвищення енергетичної безпеки та зниження залежності від імпорту енергоносіїв.

В країні досі не вироблено чіткої конкретної державної політики в галузі біоенергетики. Чинники насправді не виявляють зацікавленості в пошуку шляхів її реалізації. «Вузким місцем» в розвитку біоенергетичної галузі України є не тільки брак інвестицій, а й непослідовність, відсутність європейських підходів до управління розвитком біоенергетики, відсутність єдиної стратегії держави. У США свого часу (2005 р.) був прийнятий «Акт енергетичної політики», що стимулював розвиток ринку біопалива. Аналогічні приклади можна привести по Бразилії й багатьох інших країнах. З огляду на важливість питання енергетичної безпеки, Україна має виробити єдину, консолідовану зі всіма галузями, державну програму розвитку галузі. Потрібне серйозне динамічне пе-

резавантаження енергетичної політики України, що вимагає цілого комплексу змін в законодавстві, підтримки з боку держави, інноваційних підходів до технологій виробництва, масштабних змін у структурі АПК. Тому й набуває такої цінності ініціатива БАУ, експерти якої, зважаючи на нагальні вимоги сьогодення, розробили Комплексний план заходів щодо поетапного заміщення природного газу іншими видами палива у промисловості, бюджетних комерційних організаціях та у населення із відповідною «дорожньою картою», де зазначено, що, хто і коли має конкретно зробити (маються на увазі: Мінагрополітики, Мінпромполітики, Міненерговугілля, Національна комісія з регулювання в енергетиці, Держенергоєфективності, Мінрегіон, Мінекономрозвитку, Мінекономіки, Мінекології, Мінфін, Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері комунальних послуг, облдержадміністрації та ін.), аби запрацював механізм заміщення російського газу альтернативним і галузь зробила істотний крок до енергонезалежності.

Серед 15 основних «кроків» поетапного заміщення природного газу передбачено:

1. Опрацювати питання внесення змін до законодавчих та нормативно-правових актів щодо уточнення поняття «біомаса», включивши в нього продукти сільського й лісового господарства та привісивши його у відповідність до Європейської директиви 2009/28/ЄС.

2. Опрацювати та внести до КМУ проект акта щодо запровадження механізму покриття за рахунок бюджету України процентних ставок комерційних банків для кредитів, наданих під закупівлю енергозберігаючого обладнання, в тому числі біоенергетичного теплогенеруючого обладнання, що застосовує біопалива, включаючи паливні пелети, тріску. Передбачити відповідне фінансування з Держбюджету України у 2015-2017 рр.

3. Опрацювати питання щодо удосконалення механізму тарифоутворення, який має передбачати зменшення обсягу компенсації різниці у тарифах на теплову енергію, вироблену з природного газу, на користь збільшення такої компенсації на вартість теплової енергії, виробленої з альтернативних видів палива, а також питання внесення змін до законодавства, в якому виправити існуючий механізм надання компенсації (лише за спожитий імпортований газ) на погашення кредиторської заборгованості підприємств, що виробляють, транспортують та постачають теплову енергію населенню та розповсюдити його на усі види палива, включаючи біопалива та пелети, як це передбачено статтею 20 Закону України «Про теплопостачання» № 2633-IV від 2 червня 2005 року.

4. Опрацювати та внести до КМУ проект акта щодо введення заборони на проектування та будівництво нових і реконструкцію існуючих котельень у бюджетній сфері та ЖКГ для роботи на природному газі в разі наявності в регіоні достатньої кількості біопалив та інших альтернативних місцевих видів палива.

5. Опрацювати питання внесення змін до законодавчих та нормативно-правових актів, які гарантуватимуть, що при переведенні котельень, які забезпечують опалення і гаряче водопостачання об'єктів бюджетної сфери, з природного газу на біопалива в місцевих бюджетах будуть збережені протягом 5 років видатки на забезпечення цих статей на рівні, що існував до заміщення газу біопаливами.

6. Опрацювати питання внесення змін до нормативно-правових актів, які забезпечать, при розрахунку собівартості

й тарифу на теплову енергію з біопалив, врахування всіх необхідних складових, зокрема: застосування механізму прискореної амортизації обладнання; врахування витрат на покриття банківського проценту на обслуговування кредиту в комерційному банку; рівень рентабельності без цільової надбавки не менше 20%; застосування цільової надбавки, що враховуватиме, в тому числі, витрати, необхідні для реконструкції та ремонту теплових мереж.

7. Забезпечити популяризацію досвіду суб'єктів господарювання з регіонів України щодо стимулювання виробництва та споживання біопалив, включаючи паливні пелети, тріску шляхом:

- проведення інформаційних кампаній через засоби масової інформації стосовно переваг впровадження енергоефективних технологій та пріоритетності відновлюваної енергетики, в першу чергу біоенергетики, яка заміщує імпортований газ;

- проведення семінарів і тренінгів для представників зацікавлених органів виконавчої влади, бізнесових структур з питань впровадження механізмів стимулювання виробництва і споживання біопалив, включаючи паливні пелети, тріску.

8. Подати до КМУ проект акта щодо стимулювання виробництва енергетичних культур в Україні, в т.ч. через механізми субсидування підприємств, що займаються їх вирощуванням, на 1 га, а також через відшкодування відсоткових ставок при отриманні кредитів. Передбачити відповідне фінансування з Держбюджету України у 2015-2017 рр.

9. Затвердити нову редакцію ДСТУ-Н для запобігання віднесення об'єктів біоенергетики, що працюють на біопаливі та пелетах, до 5-ї категорії складності.

10. Опрацювати питання спрощення передачі у концесію приватному інвестору котельних комунальної форми власності, в тому числі через механізми державно-приватного партнерства.

11. Опрацювати питання внесення змін до законодавчих та нормативно-правових актів щодо суттєвого зниження чи повного скасування вимог до «місцевої складової» біоенергетичного обладнання, в тому числі ТЕС і ТЕЦ на біопаливі, біогазі та пелетах.

12. Опрацювати питання внесення змін до законодавчих та нормативно-правових актів щодо приведення величини зеленого тарифу для ТЕС і ТЕЦ на біопаливі, пелетах та біогазі до величин, що гарантують інвесторам внутрішню норму рентабельності проектів на рівні не менше 20%.

13. Доопрацювати та затвердити проект «Національного плану дій з відновлюваної енергетики» в частині підвищення обсягів використання біопалив, в тому числі тріски, пелет та біогазу для виробництва теплової та електричної енергії.

14. Доопрацювати та внести до КМУ проект Порядку залучення кредитів під державні гарантії у 2014-2017 рр. з метою реалізації проектів соціально-економічного розвитку в житлово-комунальному господарстві України, які стимулюють скорочення споживання газу, визначивши в ньому пріоритетними проекти з генерації теплової та електричної енергії з біомаси та біогазу.

15. Рекомендувати місцевим адміністраціям надавати статус першочергових та пріоритетних інвестиційним проектам виробництва тепла та електроенергії із альтернативних видів палива, в т.ч. з тріски, пелет; звітувати раз у 3 місяці до Мінпаливенерго, Мінрегіонбуд, Мінекономрозвитку та Держенергоефективності щодо впровадження проектів заміщення природного газу на інші види палива на територіях областей та районів.

Згідно розрахунків експертів Біоенергетичної асоціації України, впровадження вищезазначених заходів дозволить

скоротити споживання природного газу в Україні до 7,5 млрд. м³/рік.

Які тут напрошуються коментарі?

Безперечно, ми живемо не тільки в умовах широкого впровадження принципів нових джерел, методів та шляхів використання енергоресурсів, а й значної невизначеності політичних сценаріїв розвитку енергетики, зумовлених загостренням геостратегічних процесів. Енергетична залежність України від російського газу у контексті останніх подій в Криму й на Сході тепер виглядає зовсім інакше, ніж це було 2-3 місяці тому. Отже, й ініціатива БАУ, що спрямована на посилення енергетичної безпеки України, а також зменшенню залежності від енергетичної сировини з Росії, заслуговує тільки схвалення й, головне, - неформальної підтримки.

Біоенергетична асоціація України (голова правління БАУ – кандидат технічних наук Г.Г. Гелетука) зробили ще один правильний і важливий крок: направили Комплексний план заходів щодо поетапного заміщення природного газу іншими видами палива у промисловості, бюджетних, комерційних організаціях та у населення із листами-зверненнями не тільки в уряд, а й безпосередньо народним депутатам С.Л. Тігіпку та О.Г. Домбровському, які добре знаються на цій проблематиці, з проханням подати депутатські звернення до Прем'єр-міністра України з пропозицією врахувати дані експертів БАУ під час відпрацювання на урядовому рівні проблеми заміщення у 2014-2017 рр. використання природного газу промисловими споживачами, бюджетними організаціями, підприємствами комунальної теплоенергетики й населенням. Отже, документ дійде до адресатів і не загубиться в чиновницьких кабінетах.

Щоправда, можуть зауважити: є Енергетична стратегія України до 2030 року (далі – ЕСУ-2030), яку схвалено розпорядженням КМ України від 15 березня 2006 р., у т.ч. із змінами і доповненнями, внесеними розпорядженням Міністерства палива та енергетики України від 26 березня 2008 року та постановою Кабінету Міністрів України від 01.03.2010.

Так, ми добре знайомі з цим більш як 100 сторінковим документом та його оновленим проектом зразка 2012 року. На жаль, в підсумку залишилося більше запитань, аніж відповідей. По-перше, ЕСУ-2030 так безнадійно застарів, що його треба або здати в архів, або кардинально, із першої до останньої сторінки, переписати. Розділ 2 «Прогнозування балансів паливно-енергетичних ресурсів» розглядає, наприклад, тільки такі первинні джерела енергії: електрична енергія, вугілля, нафта і газ. І наступні, ще більш масштабні розділи, повністю присвячені стратегії розвитку електроенергетичної галузі, ядерної енергетики, вугільної промисловості і нафтогазової промисловості.

Вітчизняна біоенергетика не знайшла, на жаль, необхідного відображення. Власне, біоенергетичному сектору в цілому присвячено лише кілька цифр. Підрозділ «Сільськогосподарське виробництво» складається з... 3-х рядків (цитємо їх повністю): «Впровадження енергоефективних технологій обробки землі і підготовки її до посівів, оптимізації структури посівних площ шляхом збільшення неенергоємних культур та зменшення посівів енергоємних культур. Це дає змогу заощадити 15-25% паливно-мастильних матеріалів від річного обсягу їх споживання в цій галузі».

Про потенціал нетрадиційних і відновлюваних джерел енергії згадано через кому, в сьомому розділі, а сам розвиток нетрадиційних і відновлюваних джерел енергії у розділі про розроблення основних програм та заходів (планів) Енергетичної стратегії за напрямками опинився аж на 26-ому, майже передостанньому місці!

Редакція.